

לו"ז מושב "התבגרות מיוחדת"

התבגרות מיוחדת אולם אורן 2	
הרגע בו אתה מפקפק ביכולתך לעוף הוא הרגע בו אתה מאבד לנצח את היכולת לעשות את זה / פיטר פן	
שבת אחים (מיוחדים) גם יחד עדי נבו, רונה דולמן, זהר סויטלמן, אסנת ברגר	13:45-14:00
גיל ההתבגרות בילדים עם צרכים מיוחדים ד"ר נירית כרמי	14:00-14:15
נפרדות לשם התחברות בקרב מתבגרים על הספקטרום האוטיסטי בתפקוד גבוה בעזרת תרפיית קבלה ומחויבות (ACT) רויטל אלדר, מיטל ברמלי יצחק	14:15-14:30
PARENTHSHIP: תכנית התערבות רב ממדית עבור הורים למתבגרים עם אוטיזם בתפקוד גבוה- מחקר פיילוט בתאל ווקספרס, פרופ' עדינה מאיר, ד"ר טל מזור קרסנטי	14:30-14:45
אוטיזם, מיניות, חרדה וקושי בהגדרת זהות עצמית ומגדרית רונית ארגמן	14:45-15:00
התפתחות פסיכו-סקסואלית והתערבות בתחום המיני-חברתי עם נכויות התפתחותיות רונית ארגמן	15:00-15:15

שבת אחים (מיוחדים) גם יחד

SPECIAL SIBLINGS: BUILDING A BOND

עדי נבו, זהר סויטלמן, אסנת ברגר

ADI NEVO, ZOHAR SVITELMAN, OSNAT BERGER

054-3011419

nevoadi@gmail.com

בית ספר ונצואלה, רפידיים 27, תל אביב

הקדמה

רבות דובר על אחים לילדים עם צרכים מיוחדים. דובר על הצרכים של האח "הנורמטיבי" ועל הקשיים עימם הוא מתמודד, החל בבושה, דרך חוסר הפניות ההורית וכלה בתפקיד שהוא לוקח על עצמו או שמצופה ממנו לקחת. בניגוד לעבר, משפחה ובה ילד עם צרכים מיוחדים נתפסת אף היא כמשפחה מיוחדת, היות וכל המערך המשפחתי מושפע מלידתו של ילד עם צרכים מיוחדים. בבית ספר "ונצואלה" לומדים כתשעים תלמידים עם לקויות מורכבות קשות שביטויין נכות ומוגבלות שכלית התפתחותית. לפני כשמונה שנים מיסדנו בבית הספר יום אחים.

המטרה

- קרוב המשפחות בכלל, והאחים בפרט לבית הספר
 - יצירת קבוצת שווים לאחים
 - היכרות עם שגרת היום יום של האח ה"מיוחד"
 - הדגשת מקום האחים כמובילי שינוי בבית בתחומי התקשורת, הפנאי ועוד
- יום האחים מתקיים אחת לשנה וכולל התנסויות של האחים בשגרת חיי התלמידים מחד, ופעילויות קבוצתיות המיועדות רק עבור האחים מאידך. בעקבות יום האחים הוקמה גם קבוצת אחים הנפגשת במהלך השנה.

תוצאות

- עליה מתמדת במספר האחים המשתתפים ביום אחים.
- עליה מתמדת בהשתתפות בקבוצת האחים.
- נוצרו חברויות בין האחים לרבות פגישות מחוץ לביה"ס
- נוכחות האחים מורגשת ברמת הקשר עם התלמידים.
- נוכחות של אחים מורגשת באירועים בית ספריים.
- שביעות רצון והתגייסות הורית משמעותית סביב נושא האחים.

מסקנות

- ההורים זקוקים, רוצים ומוכנים להשקיע מאמץ בחיזוק הקשר עם האחים וביצירת קשרים עם קבוצת השווים.
- האחים כמהים לקשר עם קבוצת השווים ופתוחים להיכרות מעמיקה יותר עם יכולותיהם וצרכיהם של אחיהם.
- קשר כזה עם אחים תורם לשיתוף הפעולה במשולש: הורים- צוות- תלמידים וזאת לרווחת התלמידים.

גיל ההתבגרות בילדים עם צרכים מיוחדים

ADOLESCENCE IN CHILDRENS WITH SPECIAL NEEDS

ד"ר נירית כרמי Dr nirit carmi

המכון להתפתחות הילד -מכבי שירותי בריאות - בני ברק, מחוז מרכז

פלפ 0523291953

carmi_ni@mac.org.il

תקציר ההרצאה-

גיל ההתבגרות הינו "חלון מעבר" מתקופת הילדות לבגרות. השינויים החלים הינם בתחום הרפואי, הפיזיולוגי, הנפשי, הלימודי, תעסוקתי וחברתי. מבחינה פסיכולוגית, מתאפיין במעבר מתלות בהורים לעצמאות וזהות עצמית. גיל ההתבגרות קשה כפליים לילד עם צרכים מיוחדים. הילד החרגי עובר לרוב את רוב השלבים הפיזיולוגיים, והוא מחפש לעבור בדרכו שלו את השלבים הפסיכולוגיים, אך אלו לא תמיד אפשריים ולא תמיד ניתנים. כאשר היכולת הקוגניטיבית התפקודית פגועה יהיה קושי במעבר מתלות לעצמאות. לילדים חריגים יש מיעוט התנסויות חברתיות, הן על רקע דחיה חברתית והן על רקע יכולת אישית, וזה יוצר קושי במעבר לגיל ההתבגרות. בהרצאה נעסוק בהיבטים שונים של גיל ההתבגרות, תוך אבחנה באופי המוגבלות, יכולת קוגניטיבית והסתגלותית של המתבגר. -היבטים רפואיים של תסמונות שונות בגיל ההתבגרות-תסמונת דאון, BWS איקס שביר ועוד. -היבטים של התבגרות מינית- "אצל ילדים אחרים יש שמחה ופרגון, ואצל החרגי יש עצב וחשש", - -ההתבגרות הפיסית בבנים ובנות -החמרה של בעיות התנהגות -היבטים חברתיים- ביכולת ליצירת קשר, ובהיבטים מיניים שיפוטיים -היבטים ביצירת זוגיות- בהתאם לדרגת המוגבלות. -ההורים- שלב נוסף בהבנה של תהליך החולי של הילדים, הבנה נוספת של "הילד לתמיד"- לעיתים החלטה על אפוטרופסות, על עזיבת הבית והחלטה על הצרכים לאחר הלימודים לקראת יציאה לחיים. -האחים- הבנה של האחים את מקומם העתידי לגבי האח שלהם -היבטים גנטיים של הילד עצמו עם צרכים מיוחדים, ושל הוריו ואחיו.

נפרדות לשם התחברות בקרב מתבגרים על הספקטרום האוטיסטי בתפקוד גבוה בעזרת תרפיית קבלה
ומחויבות (ACT)

**Separation for reconnection in adolescents on the high functioning autistic spectrum
through acceptance and commitment therapy (ACT)**

מגישות:

Meital Bramli – Itzhak מיטל ברמלי יצחק, נייד: 0502724247,
mail:meitalizhak6@gmail.com

Revital Eldar, רויטל אלדר (מציגה) נייד: 0545904747 e-mail: eldarrevital@gmail.com

תיכון אביב – הפרחים I רעננה.

בתיכון אביב פועלות כיום שלוש כיתות לתלמידים על הרצף האוטיסטי בתפקוד גבוה. המטרה המרכזית בה ממוקדת עשייתנו החינוכית היא הכנה לחיים בוגרים ועצמאיים. נפרדות, היא קיום עצמי של האדם כדי שנוכל להגדירו ככזה, עליו להיות בעל צרכים משל עצמו ולהתחבר לערכים שמניעים אותו בחייו. בעבודתנו עם התלמידים והמשפחות שלהם אנו שמים דגש על תהליך הנפרדות מההורים באמצעות תרפיית הקבלה והמחויבות - ACT, הגל השלישי של הגישה הקונטיבית התנהגותית.

מחקרים אחרונים בתחום טיפול האקט הראו תוצאות חיוביות של הפחתת המתח רגשי, והגדלת ההתנהגות החברתית בעזרת בקרב המתבגרים על הספקטרום האוטיסטי בתפקוד גבוה, אנו פוגשים יכולות רבות שלא באות לידי ביטוי בשל תפיסת מסוגלות נמוכה. בעבודה שלנו עם המתבגרים אנו עובדים על מודעות וקשיבות, למחשבות, לתפיסות, ולאמונות שהמתבגר מקשיב להן, על הפרדה קונטיבית, קבלה של החוויה הרגשית ואיתור הערכים שמניעים אותו בחייו.

הסביבה הטיפולית המיידית של הילד (דהיינו, משפחתו והוריו), לוקחת חלק בטיפול האקט ACT, לבני המשפחה מקום חשוב בטיפול במתבגר עצמו, על הסביבה הקרובה של המתבגר להכיר את הקוגניציות החדשות שהמתבגר רוכש, לחזק אותן, ולאפשר לו הזדמנויות רבות ככל האפשר לתרגול של ההתנהגויות החדשות שנרכשו. התלמידים עוברים תהליך פרטני וקבוצתי במסגרת בית הספר, אנו מאמינים בחיבור של ההורים לתהליך ולכן נערכים שישה מפגשים קבוצתיים להורים בהם ההורים נחשפים לגישה, לומדים את השפה, מיישמים את הגישה והכלים הטיפוליים על עצמם ומתרגלים עם הילד בבית. חיבור נוסף הוא העבודה עם הצוות החינוכי המלווה את התלמיד. חיבורים אלו ושיתוף פעולה בין המטפל התלמיד, הצוות החינוכי ובני המשפחה הוא תנאי הכרחי להצלחת הטיפול האקטי (ACT).

PARENTHSHIP: תכנית התערבות רב מימדית עבור הורים למתבגרים עם אוטיזם בתפקוד גבוה-

מחקר פיילוט

PARENTHSHIP: A MULTI-DIMENSIONAL INTERVENTION PROGRAM FOR PARENTS OF ADOLESCENTS WITH HIGH FUNCTIONING AUTISM SPECTRUM DISORDER- A PILOT STUDY

בתאל ווקספרס, Batel Wachspress (דוקטורנטית), 052-8308245, batel.wachspress@mail.huji.ac.il

(מציגה בכנס),

פרופ' עדינה מאיר, Prof. Adina Maeir, 054-6205081, adina.maeir@mail.huji.ac.il

ד"ר טל מזור קרסנטי, Tal Mazor-Karsenty, PhD, 054-6387621, tal.mazor-karse@mail.huji.ac.il

ביה"ס לריפוי בעיסוק, האוניברסיטה העברית.

הקדמה: הורים למתבגרים עם אוטיזם בתפקוד גבוה, High-Functioning Autism Spectrum Disorder (HFASD), מדווחים על מצוקה הורית ולחץ נפשי גבוהים וכן על נטל טיפולי ודאגה להצלחת ילדיהם, יותר מאשר הורים לילדים עם אוטיזם ואבחנות נוספות. תחושות אלו תורמות לתפישת מסוגלות הורית מופחתת. ישנו חוסר בהתערבות מובנית לצורך שיפור החוסן ההורי ואף קידום השתתפות המתבגר מתוך כך. *Parentship* הינה תכנית טיפול רב מימדית שתוקפה עבור הורים למתבגרים עם HFASD.

מטרה: בחינת יישומיות של פרוטוקול ה-*Parentship* באמצעות מחקר פיילוט.

שיטה: מחקר חלוץ ("לפני-אחרי"), כמותי ואיכותני. 10-12 משפחות למתבגרים (גילאי 13-18) עם HFASD. כשלב מקדים, נעשתה הערכה לפרופיל הרב מימדי של המתבגר במימדים הבאים: תחושת-מוטורי, קוגניטיבי-התנהגותי, תקשורת-חברתי ורצייתי-מוטיבציוני. לאחר מכן, כל משפחה השתתפה בסדרה של 12 מפגשים שבועיים פרטניים באורך של כ-90 דקות ומפגש מעקב כעבור שלושה חודשים מתום ההתערבות. מדדי התוצאה הינם מדדי מסוגלות הורית בהקשר להורות לילד עם אוטיזם (אינדיקטורים כגון- לחץ, תפקוד משפחתי, ידע וביטחון), דירוג מטרות ההתערבות ושיעור רצון מהטיפול.

תוצאות: מתוך המשפחות שהשלימו עד כה את ההתערבות- עולה שביעור רצון רבה מהטיפול וכן שיפור מובהק במטרות ההתערבות שנקבעו עבור ההורה והמתבגר. כמו כן, ניכר שיפור בממד הלחץ ההורי. עם זאת, הערכת ההתנהלות ההורית נמצאה בהלימה חלקית עם הדיווח האיכותני.

מסקנות: תוכנית ה-*Parentship* מאפשרת להורים לקבל תמונה מעמיקה לגבי הפרופיל הייחודי של ילדם ומספקת להם התנסויות לניתוח סיטואציות יומיומיות מתוך הבנת הפרופיל ורכישת כלים מעשיים ואסטרטגיות להתמודדות עם אתגרים תפקודיים יומיומיים העולים משגרת חייהם כהורים למתבגר עם HFASD.

אוטיזם, מיניות, חרדה וקושי בהגדרת זהות עצמית ומגדרית

Autism, sexuality, anxiety and difficulty in establishing a personal and sexual identity

רונית ארגמן, MSW, מטפלת מינית מוסמכת

Ronit Argaman, MSW, Certified sex therapist

נייד: 0544948320 ; מייל: ronitarg@gmail.com

מכון ארגמן, תל אביב

לאנשים המאובחנים על רצף האוטיזם צרכים, עניין ושונויות בתחום המיני, בדומה לאחרים ללא אוטיזם. עם זאת ניתן לראות הבדלים קשיים בתחום המיני-חברתי הקשורים לאפיוני הלקות כמו גם אפיונים אישיים ומשפחתיים. קשיים בתקשורת בינאישית, תחומי עניין מוגבלים, חסכים חברתיים, חרדה ורגישות סנסורית המאפיינים את האוטיזם פוגעים ביכולת לממש את הצרכים המיניים והחברתיים באופן חיובי, מוגן, מספק ובריא.

מטרת ההרצאה לסקור קשרים רב-כיווניים בין האוטיזם למיניות, חרדה והקושי בהגדרת הזהות עצמית והמינית. זאת מתוך הבנה כי לאוטיזם השפעה רבה בכל הקשור למיניות האדם ויש צורך בהתייחסות מערכתית לנושא מגיל צעיר. תהליך גיבוש הזהות האישית הכללית מתחיל בילדות, במיוחד לאור תחושת השונויות שרבים חווים כבר מגיל צעיר. כחלק מגיבוש הזהות, עולה צורך להתייחס באופן ברור גם למרכיב הזהות המינית. תחושת השונויות הקשורה לאוטיזם באה לידי ביטוי בתחום המיני בצורות שונות, כגון: התנהגות מגדרית שאינה תואמת ציפיות חברתיות, חרדה וקושי בהתמודדות עם תהליכי גדילה והתפתחות ועם תחושות מיניות ואברי המין, חשש והימנעות מפני יצירת קשר רומנטי ומיני, בלבול ביחס לזהות המינית (כולל נטייה וזהות מגדרית).

בהרצאה יוצגו דוגמאות ממקרים והתנסויות קלינית המציגים קשיים מהגיל הצעיר ולאורך ההתפתחות ודרכי התערבות טיפולית, תוך התייחסות לספרות המקצועית הקיימת. ההרצאה תכלול המלצות להתייחסות לנושא מגיל הילדות הן בקרב אנשי המקצוע והן בקרב הורים.

התפתחות פסיכו-סקסואלית והתערבות בתחום המיני-חברתי עם נכויות התפתחותיות
Psychosexual development and sexual-social intervention with developmental disabilities

רונית ארגמן, MSW, מטפלת מינית מוסמכת

Ronit Argaman, MSW, Certified sex therapist

נייד: 0544948320 ; מייל: ronitarg@gmail.com

מכון ארגמן, תל אביב

במשך דורות מיניות של אנשים עם נכויות התפתחותיות נתפסה באופן שלילי ולא כחלק נורמטיבי וטבעי. מה שהוביל לאורך דורות להתפתחות מדיניות נוקשה של הרחקה מהקהילה, חקיקה מגבילה ופוגעת. עם כניסת מושגים חדשים לתחום השיקום בשנות ה-60' (נורמליזציה), חל שינוי בתחומי חיים שונים כגון דיור ותעסוקה. בכל הקשור למיניות, תחום זה התפתח באופן איטי יותר. השינוי המשמעותי חל רק בתחילת שנות ה-80'. זאת כחלק משינוי תפיסתי בכל הקשור לזכויות אדם ולמיניות של אנשים עם מוגבלות - הכרה בצרכים, זכויות והיכולות לקיום מערכות יחסים מיניות וזוגיות. כיום ישנה הבנה כי לאנשים עם נכות התפתחותית צרכים דומים לאחרים ללא מוגבלות, לקרבה, אהבה, קשר אינטימי, ביטוי וסיפוק מיני, והכרה בזכויותיהם לקבלת החלטות בכל הנוגע למיניותם, חינוך מיני-חברתי מותאם, תנאים לפרטיות וביטוי מיני באופן מכובד, כמו גם הגנה מפני מצבי ניצול. ההרצאה תסקור נקודות משמעותיות בתהליך ההתפתחות הפסיכו-סקסואלית וחשיבות הסביבה בתהליך, התערבות מערכתית ומשמעות החינוך המיני-חברתי. הרצאה זו מבוססת על ההכרה כי ילדים, מתבגרים ובוגרים עם נכויות התפתחותיות הם מיניים ככל אדם, וכי אם נספק חינוך הולם מהגיל הרך, תנאים מתאימים ואמונה ביכולת, ניתן ללמד להביע את מיניותם בצורה מהנה, מקובלת חברתית ומוגנת, כל אדם לפי יכולתו ורצונו. זאת יחד עם תמיכה וליווי של הסביבה תוך התייחסות לצרכי ורצונות הפרט ויכולותיו, כמו גם לקשיים הקיימים בגין הלקות, ויצירת איזון עדין בין מתן לגיטימציה ואפשרויות לבין הדרכה והגנה. ההרצאה תכלול הצגת מודל של רצף התנהגות מינית ומודל APASST להתערבות מערכתית בתחום המיני-חברתי, שפותחו על ידי המציגה.